

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรค
ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

The Approaches for Buddhist Tourism Management of Temples in Chiang Mai after
Coronavirus outbreak (COVID-19)

มนต์ณัฐ จูพาโคตร

Monnat Julacoat

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 2) เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดของในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยการใช้แบบสอบถาม มีกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ คือ คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 115 ราย และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือ พระภิกษุสงฆ์จำนวน 5 วัด ได้แก่ วัดพระธาตุดอยสุเทพ ราชวรวิหาร วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร วัดสวนดอก พระอารามหลวง และวัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า วัดมีการบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กรและควบคุมความปลอดภัย ด้านบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการกำกับดูแล โดยวัดมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์และมีข้อกำหนดในการเข้ามาภายในบริเวณวัดเพื่อให้กับประชาชนทั่วไปได้รับทราบ มีการให้ความรู้ในการป้องกัน รวมทั้งจัดการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น การตั้งจุด คัดกรอง การทำความสะอาดภายในบริเวณวัด โดยมีมาตรการป้องกันและควบคุมโรคอย่างเข้มงวด และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการในการให้ความรู้ แนะนำในการป้องกันและการปฏิบัติตนให้ปลอดภัย ทั้งนี้มีการนิพนธ์มาเชื่อเพื่อความปลอดภัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการเฝ้าระวังไม่ให้เกิดความประมาท รวมทั้งขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรภาครัฐ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เทศบาล สาธารณสุขจังหวัด เพื่อรับมือกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

คำสำคัญ: วัดและศาสนสถาน, การท่องเที่ยวเชิงพุทธ, โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19), การบริการจัดการ

Abstract

The objectives of this research are to 1) To examine approaches on Buddhist tourism management among temples in Chiangmai area in post-coronavirus outbreak (COVID-19) 2) To study the management performance and participation of temples in Chiangmai in terms of Buddhist tourism after the Coronavirus outbreak. 3) To find the approaches to develop the Buddhist tourism management of temples in Chiangmai area in the post-coronavirus disease crisis by implementing a Mixed Method research tools, which consists of quantitative research and qualitative research. For the quantitative part, the researcher uses questionnaire by focusing on targeted people: temple committee, community leader, people in community and 115 tourists visiting Chiangmai at that period while the qualitative method was conducted in in-depth interviews with monks from 5 temples including Wat Phra That Doi Suthep, Wat Phra Singh, Wat Chedi Luang, Wat Suandok and Wat Chet Yot.

The findings of the research shows that temples are managed in accordance with responsible government departments. Moreover, there are protocols to approach on coronavirus in planning, organization, safety control, personnel, facilitation and regulatory monitoring. It can be seen that temples propose the measures well at the moderate level; for example, social distancing for Buddhism activities, signs are publicly placed for people visiting temples (information and entry rules concerning the virus) and informative knowledge on virus suppression. In addition, the preparations in various terms are implemented as well: setting up a screening spot, cleaning within temples' area with strict disease control measures and in cooperation with government sectors in providing knowledge, advices on protecting and practice guidelines for avoiding infected. Disinfectant spray is used for safety in order to prepare for surveillance, including requesting the cooperation from government sectors, community public health volunteers to cope with the coronavirus disease (COVID-19).

Keywords: Temples and places for worship, Buddhist Tourism, Coronavirus disease (COVID-19), Management

1. บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดศูนย์กลางทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมมากที่สุดในภูมิภาค มีอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่งดงามมากมาย ควบคู่ไปกับเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นเมืองที่หลากหลาย และประเพณีท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นถึงเสน่ห์ของภูมิภาค ตลอดจนสถาปัตยกรรมอันงดงาม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวัดวาอารามต่าง ๆ โดยสถิติจาก กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2563) พบว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2563 พบว่า จังหวัดเชียงใหม่ มีสถานการณ์พักแรม จำนวนผู้เยี่ยมชม เดือนมกราคม-กันยายน 2563 ทั้งสิ้น 3,434,806 ราย ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 2,887,199 ราย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 547,607 ราย ซึ่งวัดวาอารามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากความโดดเด่นและความสวยงามแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น วัดพระธาตุ ดอยสุเทพราชวรวิหาร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดสวนดอกพระอารามหลวง เป็นต้น โดยเป็นวัดที่มีความสวยงามทางด้านศิลปกรรมและโบราณสถานต่าง ๆ ตลอดจนมีบริเวณเขตเมืองเก่าของเชียงใหม่ อีกทั้งยังคงมีซากกำแพงเมือง คูเมืองโบราณที่ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ดังนั้นจังหวัดเชียงใหม่จึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับประเทศ และสามารถสร้างรายได้จากความเป็นล้านนา ที่ทรงคุณค่าและมีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ และยังสามารถตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจในเขตภูมิภาค เพื่อขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (AEC) ที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น

แต่เนื่องด้วยต้นปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ได้มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และเกิดการติดเชื้อไวรัสดังกล่าวไปทั่วโลก โดยที่ประชาชนไม่สามารถตั้งรับและเตรียมตัวได้ทัน ซึ่งรัฐบาลทุกประเทศได้ออกประกาศและมาตรการต่าง ๆ โดยศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (MINISTRY OF PUBLIC HEALTH) ออกมาเป็นระยะ ๆ เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันการติดเชื้อไวรัสของประชาชนในประเทศ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้แพร่ระบาดเป็นระยะเวลาหลายเดือน และยังไม่สามารถนำประชาชนในแต่ละประเทศเข้าสู่สถานการณ์ปกติได้ จนเกิดการสูญเสียต่อชีวิตของประชากรโลกเป็นจำนวนมากมาย อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อกับการดำเนินชีวิตของประชากรทั่วโลกไปอย่างสิ้นเชิง และที่สำคัญยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกอย่างมหาศาล ซึ่งในประเทศไทย โดยรัฐบาลไทยได้มีการประกาศกำหนดมาตรการและแนวทางในการป้องกันต่าง ๆ มากมาย โดยในช่วงระยะแรกของการระบาด รัฐบาลได้แจ้งให้ประชาชนหยุดกิจกรรมในพื้นที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อหรือพื้นที่ที่เป็นการรวมตัวกันของประชาชน อีกทั้งยังมีการแจ้งปิดสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ไปจนกว่าสถานการณ์จะเข้าสู่ภาวะปกติ เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศ ให้เกิดทำให้สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวของวัดวาอารามต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยวัดต่าง ๆ ได้มีประกาศงดการจัดกิจกรรมและการเข้าเยี่ยมชมโบราณสถานไปจนกว่าเข้าสู่สภาวะปกติ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างเคร่งครัด เช่น ก่อนเข้ามาภายในบริเวณวัด ทุกคนต้องสวมหน้ากากอนามัย มีการคัดกรอง ตรวจวัดอุณหภูมิ วัดบางแห่งมีการติดตั้งอุโมงค์ฆ่าเชื้อ และล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ ก่อนเข้าภายในบริเวณวัด มีการเว้นระยะห่าง โดยวัดได้จัดทำจุดและสัญลักษณ์เพื่อเว้นระยะห่างอย่างน้อย 1-2 เมตรในการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น ส่งผลให้วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จะต้องปรับตัวและกำหนดมาตรการตลอดจนบริหารจัดการวัดแบบใหม่ หรือ New Normal เพื่อให้วัดสามารถจัดการและรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดังกล่าว

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหัวข้อ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อศึกษาถึงการบริหารจัดการวัดท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดทั้งการติดตามผลการดำเนินงานการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา และการบริหารจัดการวัดแบบใหม่หรือ New Normal เพื่อนำข้อมูลและผลการวิจัยที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสร้างความมั่นใจในการท่องเที่ยวของวัดต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
2. เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดของในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้มีประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ เจ้าอาวาสวัด พระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด ภาคชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในจังหวัด

เชียงใหม่ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร วัดสวนดอก พระอารามหลวง วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง จำนวน 5 รูป ภาคชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน จำนวน 3 คน/วัด รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 100 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น เรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการศึกษาแล้วร่างแบบสอบถาม นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้อง เพื่อขอคำแนะนำตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้ได้เนื้อหาครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่ใช้ในการศึกษา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจำนวนแบบสอบถามเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ และการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส คณะสงฆ์ กรรมการวัด ผู้นำชุมชน ในบริเวณวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร วัดสวนดอก พระอารามหลวง วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม สถานภาพทั่วไป โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 115 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 58.26 เป็นผู้หญิง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 41.74

ผลการวิเคราะห์ช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20–30 ปี จำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.70 มีอายุระหว่าง 31–40 ปี จำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.96 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี

จำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.48 มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.04 และมีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.83

ผลการวิเคราะห์ตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน จำนวน 53 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.09 นักท่องเที่ยว จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.22 เจ้าหน้าที่ดูแลศาสนสถาน จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.96 ตามลำดับ และไม่ตอบจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.74 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะเป็นการศึกษาวิจัยเชิงลึก

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 107 ราย คิดเป็นร้อยละ 93.04 เป็นพระสงฆ์/เจ้าหน้าที่ดูแลศาสนสถาน จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.96 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.39 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.43 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.83 ตามลำดับ และไม่ตอบ จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.35 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลวิเคราะห์ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.52 มีรายได้ 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 35 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.43 มีรายได้ 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.96 ตามลำดับ และไม่ตอบ จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.09 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความคิดเห็นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ 1) ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$, S.D.= 0.93) 2) ด้านการจัดองค์กรและควบคุมความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D.= 0.89) 3) ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$, S.D.= 0.88) 4) ด้านการอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D.= 0.87) 5) ด้านการกำกับดูแลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$, S.D.= 0.83)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในภาพรวมจากผลการสัมภาษณ์ของเจ้าอาวาสทั้ง 5 วัด ได้แก่ วัดพระธาตุคอกสุเทพ ราชวรวิหาร วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวง วรวิหาร วัดสวนดอก พระอารามหลวง วัดเจ็ดยอด พระอารามหลวง สรุปโดยรวมได้ดังต่อไปนี้

1.ด้านการวางแผน ทุกวัดมีการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในด้านการให้ความรู้การดูแล การป้องกันเกี่ยวกับโรคให้บุคลากรภายในวัดได้ทราบ การวางแผนดูแลสถานที่ต่างๆ ภายในวัด และมีการเตรียมความพร้อมในการคัดกรองนักท่องเที่ยว โดยมีมาตรการป้องกันและควบคุมโรคอย่าง

เข้มงวด โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการในการให้ความรู้ แนะนำการป้องกัน และการปฏิบัติตนให้ปลอดภัย

2.ด้านการจัดการองค์กรและควบคุมความปลอดภัย วัดทุกวัดมีการจัดเตรียมความพร้อมด้านการจัดการองค์กรและควบคุมความปลอดภัยภายในวัดในการเตรียมความพร้อมรับมือ เผื่อระวังไม่ให้เกิดความประมาท รวมทั้งขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรภาครัฐ เพื่อรับมือกับโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3.ด้านบุคลากร ทุกวัดมีการจัดเตรียมบุคลากรของวัด โดยการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากหน่วยงานราชการ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ก่อนที่จะจัดบุคลากรไปประจำจุดต่างๆ ที่วัดจัดขึ้น และนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติเพื่อเผื่อระวัง และให้คำแนะนำที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ภายในวัด

4.ด้านการอำนวยความสะดวก ทุกวัดจะมีการจัดประชุมภายในเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ในการเตรียมความพร้อมรับมือกับโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในด้านการบริการให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนที่มาท่องเที่ยวหรือทำกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด รวมทั้งการขอความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน ห้างร้าน และหน่วยงานราชการในการอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ

5.ด้านการกำกับดูแล ทุกวัดมีการดำเนินการในด้านการกำกับดูแลในช่วงวิกฤตการณ์โรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในด้านการกำกับดูแลเตรียมความพร้อม ในเรื่องอุปกรณ์ จุดคัดกรอง การวัดไข้ เจลแอลกอฮอล์ การหมั่นตรวจเช็คกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร บุคลากรภายใน รวมทั้งหน่วยงานภายนอกที่มาจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดและมาตรการของทางราชการในการปฏิบัติตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงภัยจากวิกฤตการณ์ของโรคอย่างเคร่งครัด

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method)

ผู้ศึกษาวิจัยศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากจำนวนกลุ่มเป้าหมาย คณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 115 ราย โดยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.26 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.70 เป็นผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชน จำนวน 53 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.09 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 104 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.43 มีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.39 มีรายได้ ส่วนใหญ่ไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.52

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยจำแนกรายละเอียดดังนี้ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กรและควบคุมความปลอดภัย ด้านบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการกำกับดูแล

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

ผู้ศึกษาวิจัยจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ เจ้าอาวาสจำนวน 5 ราย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน พบว่า ทุกวัดมีการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในด้านการให้ความรู้ การดูแลและป้องกันเกี่ยวกับโรคให้บุคลากรภายในวัดได้ทราบ รวมทั้งการวางแผนดูแลสถานที่ต่างๆ ภายในวัด และการเตรียมความพร้อมในการคัดกรองนักท่องเที่ยว โดยมีมาตรการป้องกันและควบคุมโรคอย่างเข้มงวด และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการในการให้ความรู้ แนะนำการป้องกัน และการปฏิบัติตนให้ปลอดภัย

2) ด้านการจัดองค์กรและควบคุมความปลอดภัย พบว่า ทุกวัดมีการจัดเตรียมความพร้อมด้านการจัดการองค์กรและควบคุมความปลอดภัยภายในวัดในการเตรียมความพร้อมรับมือ เผื่อระวังไม่ให้เกิดความประมาท รวมทั้งขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการหรือองค์กรภาครัฐ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เทศบาล สาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น เพื่อรับมือกับโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3) ด้านบุคลากร พบว่า ทุกวัดมีการจัดเตรียมบุคลากรของวัด โดยการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากหน่วยงานราชการ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ก่อนที่จะจัดบุคลากรไปประจำจุดต่างๆ ที่วัดจัดขึ้น และนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติเพื่อเผื่อระวัง และให้คำแนะนำที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ภายในวัด

4) ด้านการอำนวยความสะดวก พบว่า ทุกวัดจะมีการจัดประชุมภายในเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ในการเตรียมความพร้อมรับมือกับโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในด้านการบริการให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนที่มาท่องเที่ยวหรือทำกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด รวมทั้งการขอความร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน ห้างร้าน และหน่วยงานราชการในการอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ

5) ด้านการกำกับดูแล พบว่า ทุกวัดมีการดำเนินการในด้านการกำกับดูแลในช่วงวิกฤตการณ์โรคติดต่อไวรัสโคโรนา -19 (COVID-19) ในด้านการกำกับดูแลเตรียมความพร้อม ในเรื่องอุปกรณ์ จุดคัดกรอง การวัดไข้ เจลแอลกอฮอล์ การหมั่นตรวจเช็คกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร บุคลากรภายใน รวมทั้ง

หน่วยงานภายนอกที่มาจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดและมาตรการของทางราชการในการปฏิบัติตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงภัยจากวิกฤตการณ์ของโรคอย่างเคร่งครัด

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) **ด้านการวางแผน** ทุกวัดควรมีการวางแผน และร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และกลุ่มประชาชนต่างๆ ในการพัฒนาด้านความรู้ และสถานการณ์เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างต่อเนื่อง และทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

2) **ด้านการจัดองค์กรและควบคุมความปลอดภัย** ทุกวัดควรมีการประสานงานกับบุคลากรเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ดูแลควบคุมความปลอดภัย และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบของการป้องกันตนเองจากโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

3) **ด้านบุคลากร** ทุกวัดควรจัดให้มีการฝึกอบรมพระสงฆ์ สามเณร เจ้าหน้าที่ รวมทั้งการติดตามข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับโรคให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อเจ้าหน้าที่ของวัดจะได้นำไปปฏิบัติหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ถูกต้อง และทันต่อสถานการณ์เสมอ

4) **ด้านการอำนวยความสะดวก** ทุกวัดควรมีการจัดทำสื่อการประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม เช่น การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เป็นภาษาต่างประเทศ เกี่ยวกับการป้องกันตนจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และจัดสรรเวลาโดยการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกทุก 2 ชั่วโมงในการปฏิบัติงานตามจุดต่างๆ ภายในวัด

5) **ด้านการกำกับดูแล** ทุกวัดควรมีการกำกับดูแลด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ประจำจุดต่างๆ ภายในวัดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบการป้องกันตนเองจากโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างเคร่งครัด รวมทั้งเตรียมพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เช่น เจลแอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัย ไม่ให้ขาด เพียงพอต่อการใช้งานอยู่เสมอ

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานเชิงวิชาการสำหรับงานวิจัยในอนาคตดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)” โดยการประสานงานร่วมมือหาแนวทางการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักพุทธศาสนา สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้นสู่ขั้นตอนของการปฏิบัติงานต่อไป

2) ควรศึกษาการบริหารจัดการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามหลัก 5 ส ได้แก่ สํารวจ สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัยพร้อมแนะวิธีการปฏิบัติตน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานต่อไป

6. เอกสารอ้างอิง

- (1) เพ็ญนฤมล จระระ. 2558. **เอกสารประกอบวิชาหลักการบริหารและการจัดการ**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- (2) กรรณิกา คำดี. 2558. “วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว”. **วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น** 4, 2 : 176.
- (3) กระทรวงสาธารณสุข. 2563. **แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) ข้อมูลวันที่ 3 เมษายน 2563** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/g_other/g_other02.pdf
- (4) กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2563. **คู่มือดูแลตัวเองสำหรับประชาชน ผู้! โควิด-19 ไปด้วยกัน** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <https://www.thaihealth.or.th/Books/627/คู่มือ+ดูแลตัวเองสำหรับประชาชน+ผู้!โควิด-19+ไปด้วยกัน.html>
- (5) กระทรวงสาธารณสุข. 2563. **แนวปฏิบัติในการป้องกันควบคุมโรคไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (วัด โบสถ์ มัสยิด ศาลเจ้า) ข้อมูล 4 มีนาคม 2563** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/measure/mea_religious_040363.pdf
- (6) กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2563. **COVID-19 กับผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย ไตรมาส 1/2563 ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-กันยายน 2563** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/4-1 TourismEconomicVol4.pdf>
- (7) ชีระพงษ์ ทศวัฒน์ และปิยกมล มหิวรรณ. 2563. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19).” **วารสารมหาจุฬานาคร ทรศน์** 7(9) : 40-55.

- (8) นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. 2563. “การปรับตัวทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในสภาวะวิกฤตโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)ในประเทศไทย.” วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 8(1) : 1-25.
- (9) นิตยสารคิด ออนไลน์. 2563. **Future of Travel1: อนาคตของการท่องเที่ยวอยู่ตรงไหนในยุคโควิด-19**
ข้อมูลวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก:
https://www.creativethailand.org/view/article-read?article_id=32496&lang=
- (10) พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส (เฉยประทุม), พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ (แช่หลี) และพระปลัด ประดิษฐ์ ฑาโก (ประคองสาย). 2560. “รายงานการวิจัย : กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- (11) พระมหาสุริยา มะสันเทียะ. 2558. “กลยุทธ์การเพิ่มคุณค่าการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระอารามหลวงในเกาะรัตนโกสินทร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยสยาม.
- (12) พระมุรินทร์ มุณีบุโร (ทองจันทร์ดี). 2561. “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.” สารนิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- (13) พระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิฑุโธ พระครูสิริบรมชาติพิทักษ์ พระมหาดนัยพัชร คมภิรปญโญ และพระบุญทรง ปุญญชโร. 2560. “การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธกับการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะในจังหวัดเชียงใหม่.” วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ 17, 3 : 25-37.
- (14) พระวีระวัฒน์ วีระพัฒโน. 2561. “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา 9 วัด ในอำเภอน่าน้อย จังหวัดน่าน.” วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์ 2, 1 : 93-103.
- (15) พระสุธีรัตนบัณฑิต (อากาศโร) และพระใบฎีกาศัญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ). 2559. “พุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย และอาเซียน.” วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ 1, 3 : 7-24.
- (16) ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว ททท. (TATIC). 2563. รายงานผลสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวภายใน ประเทศช่วงวิกฤติโควิด-19 (ข้อมูลการสำรวจระหว่างวันที่ 17-20 กรกฎาคม 2563) [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <https://intelligencecenter.tat.or.th/wp-content/uploads/2020/07/พฤติกรรมท่องเที่ยวช่วงสถานการณ์-Covid-19-ถึงวันที่-24-กค-63.pdf>

- (17) สาวิตรี รินวงษ์. 2563. **อ็อปซอสต์ คนไทยรอการเดินทางฟื้นฟูธุรกิจท่องเที่ยวหลังโควิด**. กรุงเทพฯธุรกิจ 28 พฤษภาคม 2563.
- (18) เอกชัย ชำนินา. 2563. “ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19).” **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ** 5(11) : 420-433.
- (19) Fayol, H. 1925. **General and Industrial Management**. London: Sir Issac Pitman and Sons
- WHO. 1978. **Primay Health Care Report of the International Conference on Primary Health Care Alma-ata, USSR, 6-12 SEPTEMBER 1978**. Geneva: World health organization.